

Hej! „rongyos gárda” — bús harcokra
Vidáman szálló szép sereg,
Reménytelen és új rohamra
A dob pereg, a kürt recseg!

Hej „rongyos gárda” hajrák népe,
Egész világ támad ma ránk.
A győzelem csak új harcot hoz
És új csatát minden csatánk.
Ódon váraknak korhadt sánca
A földből nő ki, mint a gaz
És tespedt, ernyedt nyárba hull a
Folyót-dagasztó friss tavasz.

Hej „rongyos gárda” átkos fajta,
Sohsem nyugvó izgága nép.
Avar besüpped, ó-fal omlik
Hová mulatdöntő lába lép.
Hej „rongyos gárda” áll a vár még
Pohos, dohos, ódon, csunya
És ősz szakállu keshedt vén agg
A harcra váró vár ura.

Hej „rongyos gárda” benn a várban
Száz asszony vár, száz rózsaszál...
Száz asszonyt őriz ifjú karól
Féltékenyen az agg király.
Hej „rongyos gárda” hajrák népe
Vidáman szálló szép sereg.
Száz asszonycsókért, véres csókért
A dob pereg, a kürt recseg.

Hej „rongyos gárda” száz asszonynak
Csókjából nem hull egyse ránk,
Mert átkozott, bús könnyes, meddő
És vert csata a mi csatánk.
Rút véneké a csók, a kincs, hir,
Nekünk csupán a harc maradt...
Sebaj! hulljunk el egytől-egyig
Hajrá! a csókos vár alatt!

Félbeszakadt nóta.

Elbeszélés.

Írta: Orzeszko Erzsébet.

Lengyel eredetiből fordította Bánai Károly.

A verses részeket átültette Hangay Sándor.

(Folytatás.)

Az üde, piros arcú, szőke lány átkarolta
Klárát és megcsókolta.

Klárára ugyan kellemetlen hatással volt ez
a csók, de nem ellenkezett.

Paulinka, ez volt a lány neve meg akarta
látogatni, de zárva találván a házat, vissza
fordult.

Klára kérte, térjen be, de azt felelte, nem
ér rá, erre vitt az útja, hát be akart szólni
hozzá, mert kirándulásra készül nagy társa-
sággal. A városvégi erdőbe mennek, enni
valót is visznek magukkal és jól fognak mu-
latni. Kár, hogy Klára nem ismeri a társa-
ságot, mert akkor ő is részt vehetne a kirán-
dulásban...

„Nem, nem” vágott szavába Klára s tekin-
tete végig siklót Paulinka diszes ruháján, cifra,
virágos kalapján. „Nem hagyhatom magára a
házat oly sokára.”

„Hát apád?”

„Apa ebéd után alszik. Én Szaniszlóval át-
veszem a leckét.”

Elakart búcsúzni volt barátnőjétől, de a
dolog valahogy nem ment. Ez meg elmondta,
hogy a tegnapi napot a szomszédságban töl-
tötte, a hercegi kastély gondnokánál, kinek
felesége az anyjával barátkozik.

„Válgatnád, ismerkedj meg Perkows-
kiékkal, akik oly közel laknak... De nem
hallgattál rám. Tegnap ugyancsak vigan vol-
tunk, még táncoltunk is, csak kár volt, hogy
Pzsijemszki nem jött el...”

Klára olyasfélét érzett, mintha ütés érte volna,
de úgy tudott uralkodni magán, hogy még a
pillája sem rezdült. Paulinka meg tovább fe-
csegett.

„Mert Oszkár herceg a napokban megjött
és magával hozta titkárát, Pzsijemszki Gyulát
is, akit a herceg nagyban kegyel. Egy párszor

járt Perlowskiéknál, mert hát egyetmást meg kellett tárgyalnia a gondnokkal. S ők meghívták a tegnapi estre, sőt — de köztünk maradjon a szó — azért rendezték a tegnapi estét, hogy vendégül láthassák a titkár. És még sem jött. Kár, mert szörnyen kíváncsi voltam erre a Pzsijemszkire. Azt mondják csinos, fiatal, barna férfi és igen vidám...

„Barna!...” ismételte Klára.

De Paulinka sietett s miután elmondta, amit a legfontosabbnak tartott, búcsút vett Klárától, ismét átkarolta és megcsókolta.

„Sajnálak, édesem, hogy mindig otthon csücsülsz... A viszontlátásra, a viszontlátásra! Sietek haza ebédre s aztán a kirándulásra...”

Klára, amint hement a házikóba, gondolatban ismételte: „barna!” és nevetett. Egyáltalán nem barna, csak sötét szőke. És vidáman sem vidám, hanem ellenkezőleg kissé szomorkodó. Paulinka, mint rendesen összevissza fecseg, valaki azt mondta neki, hogy barna és vidám s ő szajkó módjára ismétli.

Perkowskiék bizonyára meghívták a kirándulásra, ép úgy, mint a tegnapi estére s Pzsijemszki bizonyára el is megy. Mert ki nem rándulna ki szívesen a városvégi erdőbe?... Milyen jól fogják érezni magukat! Hogy szeretett volna ő is elmenni azzal a társasággal! Annýira szeretett volna, hogy mindkét könyökét az ócska fiókos szekrénynek támasztotta s kezét a szemére szorította, mely megtelt könnyel. Vagy két percig állt így, ekkor észrevette atyját, ki az utcáról a kertbe fordult. Kiszaladt elébe.

Elmult a nap s el az est is. A házikó kicsi ablakai elsötétültek, kivéve egyet, Klára szobáskája ablakát.

Ő még varrogatott, de tíz óra tájt letette a varrást az asztalra s kiment az erkélyre, de azzal a szándékkal, hogy nyomban visszatér és folytatja munkáját.

Kiszólitotta a szobából a szellő himbálta bablevelek susogása s a csillagok, melyek szemközt vele, túl az ablakon ragyogtak.

Az erkélyről néhány szűz este, rozoga lépcsőfok viett le a kertbe.

Klára leült az egyik lépcsőfokra, arcát kezére támasztotta és elmélyedt a szép, csöndes est nézésébe. Nagy csönd uralkodott. Egy árva

lélek sem járt már a félreeső utcán, ott túl a kerítésen. A város belseje felől távoli zúgás hatott el, melyet azonban a távolság elfojtott és egyhangúvá tett. A hercegi kert hatalmas fái hébe-korba meg-megrezzentek, halkan susogtak, aztán elhallgattak és úgy álltak ott a homályban, mint valami sötét, fekete fal. Az égen ragyogtak a csillagok s ragyogásuk az éjszakai sötétséget az esthajnal homályához tették hasonlóvá; még a félreeső tárgyak körvonalai is kivehetők voltak.

Klára meg birta különböztetni kedvelt lugását, a hézagot a fasor közt s e hézagon túl a kastély falát, mely ép oly feketének látszott a sötétben, mint a fák. De a fekete háttérben fénypontok ragyogtak, melyek első pillanatra csillagoknak látszóttak, melyeknek sugarai a fák lombjain átszűrődnek. De aztán mindjárt megismerte, hogy ezek megvilágított ablakok. A kastély emeleti ablaksora volt.

Mióta Klára itt lakott, először történt ez. A dolog cseppet sem volt különös, hiszen a kastély ura most itt tartózkodott.

Kíváncsiság fogta el, vajjon csak a herceg van ama ablakok mögött, vagy a titkár is. De lehetséges, hogy Pzsijemszki még nem tért vissza a kirándulásról. Talán ép most tér haza a társaság. Minek sietnének? Az idő szép s ők bizonyára vidáman vannak. Pár óra hosszat jártak az erdőn, ahol most a páfrány oly hatalmas s az erika nyílik...

Könyökét a térdének támasztotta s arcát a tenyerére hajtotta le. És ily helyzetben gondolt a városvégi erdőre, ahol már több izben járt s mely igen élénken, még apróbb részleteivel is, szeme elé rajzolódott. Láta a sűrű lombot, az alatta kanyargó gyalog ösvényt, két oldalt a hajladozó, fehér kérgű nyírfákat, a lila színű erikát, a szürke zuzmókat, a cserjeszerű páfrányt. Egy pár halad ezen az ösvényen: Pzsijemszki és Paulinka... Egymás mellett mennek és beszélgetnek... Pzsijemszki rá-rátekint azzal a zafirkék szemével ama különös ránc alatt és mondja: „A kisasszonyt nem szabad megfosztani semmitől...”

Szeme le volt hunyva, de azért mindezt: az erdőt s a benne sétáló párt oly tisztán látta, mintha fényes nappal volna. Csak az ő lelkére borult sötétség...

Egyszerre csak bársonyos lágyságú hang ütötte meg fülét, mely kissé tagolva a szavakat, közvetlenül mellette hangzott fel:

„Jó estét, kisasszony!”

Nem tudni, mi volt erősebb a lányban: a csodálkozás-e, vagy az öröm. Mindent remélt, csak azt nem, hogy meghallja e pillanatban ezt a hangot és meglássa azt a férfit, aki előtte állott leveft kalappal s kinek arcán a barátságos és kissé tréfás mosolyt a homály mellett is kivehette.

„A kertben sétáltam s megpillantva a kisasszonyt az erkélyen, nem bírtam ellentállni a váagnak, hogy jó estét kívánjak. Szép az est, ügyebár? E pillanatban vált különösen széppé. A kisasszony úgy elmélyedt a gondolataiba! Min gondolkozott?”

A lány szíve úgy vert, hogy eleinte meg sem hallotta, mit beszél Pzsjemski. Aztán még mindig annyira elfogódott volt, hogy nem felelt a kérdésre.

És amint ott állt az erkély lépcsőjén, kezével a keskeny lócára mutatott és megszólalt:

„Kérem, üljön le...”

„Talán jobb lesz itt... a csillagok alatt...”

És kezével, melyben kalapját tartotta, az égre mutatott, majd leült a lépcsőre, mely ugyancsak megingott alatta. A lány szintén leült, kissé odébb. Öntudata, bátorsága már visszatért. Az érzelem, mely most úrrá lett fölötte, nagy öröm volt s ez kicsendült hangjából is, amint kérdezte:

„Merről jött a kertünkbe?”

„Fölötte közönséges uton: a léckerítés ajtaján át.”

„Persze! Sohasem láttam, hogy nyitva lett volna s meg is feledkeztem róla...”

„A zárja alaposan megrozsdásodott, alig akart engedni. Min gondolkozott, kisasszony?”

Veleszületett nyíltsága és mindinkább fokozódó öröme a következő feleletre készítette:

„Arra gondoltam, vajjon a kirándulók visszatértek-e már, vagy, hogy talán ép most térnek vissza...”

Pzsjemski fölvetette fejét oly mozdulattal, mely csodálkozást fejezett ki.

„Kik azok a kirándulók?” kérdezte.

„Perkowskiék és maga. Egy ismerősöm beszélte, hogy Perkowskiék kirándulásra hiv-

ták meg. Igen kellemes lehetett... De miért nem ment el Perkowskiék tegnapi estéjére? Roppant várták.

Pzsjemski meglehetősen soká nem felelt s mikor megszólalt, hangjából nevetésféle volt kiérezhető.

„Sem Perkowskiék estéjén, sem kirándulásán nem voltam. És, ha megengedi kisasszony, beszéljünk más, jóval kellemesebb dolgokról, mint amilyen Perkowskiék... estéje és kirándulása. Igen köszönöm a könyvet, de ma még nem adom vissza. Csak néhány nap múlva, előbb elolvasom elejétől végig. Pompás költemények! Ismertem őket, de csak futólag. Hálás vagyok a kisasszonynak, hogy bővebben megismerkedhettem velök. És most, mondja meg kisasszony, hogyan töltötte a mai napot, nem tűnt-e hosszúnak? Nekem roppant hosszú volt. Mit csinált ma, kisasszony?”

„Ami nap-nap mellett; nincs mit elmondanom...”

„De ellenkezőleg, nagyon is van és kérem, mondja el, igen kérem...”

A lány felkacagott.

„Szívesen, miért ne mondanám el? Hogy mit csináltam? Kitakarítottam a lakást, megfőztem az ebédet, kimostam a kötényem, cipőt és csipkét vásároltam egy ismerősöm részére... hát még? Segítettem öcsémnek a leckénél, főztem teát, varrtam...”

Mindezt elfogultság nélkül sorolta fel, sőt nyilvánvaló öröme telt benne.

A férfi kérdezte.

„És ma egyáltalán nem olvasott?”

„De igen, olvastam egy keveset, amikor apa még aludt és Szaniszló már tudta a leckét. Fránia tette föl a számovárt s én olvastam egy kicsit. Könyveket egy úri nőtől kapok, aki tanítónőm volt az intézetben...”

„Kisasszony intézetben volt?”

A lány elmondta, hogy anyja hivatásos tanítónő volt, tizenkét éves koráig otthon tanította, aztán az intézetbe küldte, melyet azonban nem végezhetett el, mert anyja meghalt s neki otthon kellett maradni. Nehezére esett ott hagyni az intézetet, de most már cseppet sem bánja, mert meggyőződött, hogy neki otthon a helye, hogy apja és a gyerekek nem nélkülözhetik az ő gondoskodását...

„Mely olyannyira tiszteletreméltó!” jegyezte meg Pzsiijemszki.

„Tiszteletreméltó!” mondta kacagva a lány. „Hogy is ne! Tudom, hogy sok fogyatkozásom van... de megteszek mindent, amit lehet...”

„Hogy vigasztaló, segítő anyja legyen édes atyjának, testvéreinek” fejezte be halkan Pzsiijemszki.

Klára lehajtottá fejét és elhallgatott. Pzsiijemszki szavai a szívéig hatottak.

Hanem a férfinak a legcsekélyebb fejtörést sem okozott a félbeszakadt beszélgetés folytatása. Kissé a lányhoz hajlott és kérdezte:

„Ki az az idősebb hölgy, akivel ma a városba ment.”

„Hát ezt honnan tudja?”

„Láttam a fasorból, ahol a könyvvvel üldögéltem, gondolva a kisasszonyra.”

Ez az idősebb hölgy Dutkiewiczné volt, egy állatorvos özvegye, anyjának keresztanyja, végtelenül tiszteletreméltó, jóságos nő, aki sok jót tett velük. Igazi barátnőjük és jótevőjük. Megsegítette őket már többször, mikor megszorultak; most is ő fizeti Szaniszló tandíját.

„Eszerint gazdag?” kérdezte Pzsiijemszki.

„Ó, gazdag!” erősítette Klára hévvel. Három szobás lakása van, cselédek tart...”

„Pazar életmód” jegyezte meg Pzsiijemszki, a lány meg folytatta:

„Férjének szép jövedelme volt és nagy vagyont hagyott rá. Ő maga mondta apának, hogy tizenötezer rubelje van...”

„Nagy vagyon...”

„Nagy, nagy — erősítette Klára — de jól használja fel. Még másokat is támogat rajtunk kívül...”

„Miért ne tenné? Van mit elosztogatni!”

„Igen és ez nagy szerencse rá nézve, mert gyermeke nincsen s életének nem volna célja.”

És Pzsiijemszki ekként fejezte be:

„Lévén azonban tizenötezer rubelje, vagyis nagy vagyona, követheti a párizsi Boldogságos szűz nyomdokát!”

Könyökével a felsőbb lépcsőfokra támaszkodott, fejét kezére hajtotta és oly mélyen elgondolkozott, hogy Klára észrevette és átérezte. Ő is elhallgatott. Vagy két-három percig tartott ez, aztán Pzsiijemszki kiegyenesedett és fölneézett a csillagos égre. Klára észrevette,

hogy a ránc a szemöldöke között roppant mély. Pillanat múlva halkán mondta:

„Csillagok hullanak.”

A lány is mintegy önkéntelenül halkította a szavát.

„Augusztusban gyakori a csillaghullás” felelte.

Majd hozzá tette:

„Azt mondják, ha leesik egy-egy csillag s az ember magában kimond valami kívánságot, míg el nem tűnik, a kívánság beteljesedik... Ó, látja? Ismét lehullt egy... Ott is! Amott is! Látja, mennyi hull!”

Nézte az eget, melyből itt is, ott is nagy, sávós arany szikrák szálltak le s nyomban elvesztek a homályban.

„Mondjon ki valami kívánságot, kisasszony... annyi hull, hogy sikerül kimondani, míg egyik-másik elhamvad...” mondta lassan.

A lány hallgatott; a férfi feléje fordította arcát. Már oly közel voltak egymáshoz, hogy tisztán látta a férfi szemének fényét és kifejezését.

„Mit kérne kisasszony a hulló csillagtól?”

A lány igyekezett elfogulatlanul felelni:

„Csúf egoista vagyok. Ha hinném, hogy a hulló csillag teljesíti, amit az ember kíván, csak azt kérném, hogy apa gyógygyljon meg, hogy a gyerekek legyenek jók, tanuljanak jól...”

„És saját maga részére?”

A lány roppant elcsodálkozott:

„Hogyan? Hiszen ez volna, ami után leginkább vágyódom... így hát a magam számára kérném.”

„Csúf egoizmus!” jegyezte meg Pzsiijemszki.

„Hanem, csakugyan nem szeretné, hogy egy ilyen aranyos csillag valami nagy... nagy boldogságot küldjön a kisasszonynak, oly nagyot, mely a szívet is égő csillaggá változtatja s fölötte áll mindennek, ami a földön van?”

S a lány úgy érezte, hogy szíve máris égő csillaggá lesz. De ép ezért tréfálni kezdett:

„Ha már mindenképen kérnem kellene valamit, azt kérném, hogy még e nyáron elmehessek a városvégi erdőbe s egész félnapokat tölthessek ott. Roppant szeretem az erdőt.”

Aztán tüstént hozzá tette:

„És maga mit kérne a hulló csillagtól?”

„Én?”

(Folytatása következik.)